

УДК 351.86:355.457

Володимир Карпенко,

Національний університет оборони України, м. Київ

<https://orcid.org/0000-0002-3699-353X>

DOI: 10.33099/2617-1775/2023-01/92-99

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД США ДЛЯ УКРАЇНИ

У статті розглянуто питання особливостей забезпечення якості професійної військової освіти та проаналізовано діючу систему забезпечення якості професійної військової освіти у США. Розкрито концептуальне бачення та перспективні напрямки розвитку та удосконалення умов забезпечення якості професійної військової освіти у США. Узагальнено передовий досвід системи забезпечення якості професійної військової освіти, яку слід врахувати в умовах сучасного розвитку професійної військової освіти в Україні. У цьому контексті у системі професійної військової освіти важливим науковим завданням є створення умов, які забезпечать якість професійної військової освіти та підготовку кваліфікованих військових професіоналів у відповідності до вимог сучасності та стратегії розвитку Збройних сил України.

Ключові слова: військова освіта; забезпечення якості освіти; підготовка військових фахівців; професійна військова освіта; система забезпечення якості; управління якістю.

Постановка проблеми. З метою забезпечення готовності сил оборони України до дій за призначенням та перехід до професійної армії за стандартами НАТО, що передбачено реалізацією стратегічного курсу України на набуття повноправного членства в Європейському Союзі та НАТО потребує змін у формуванні структури і змісту забезпечення якості професійної військової освіти у контексті трансформації системи військової освіти в Україні [2]. У свою чергу, розвиток та удосконалення професійної військової освіти в Україні у напрямку загальноєвропейського освітнього простору потребує впровадження системи забезпечення якості професійної військової освіти з урахуванням сучасних вимог підготовки військових фахівців та відсутності діючої такої системи в Україні взагалі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основи забезпечення якості військової освіти заклали у своїх працях В. Артамощенко, А. Вітченко, Д. Вітер, В. Оліферук, А. Сиротенко, В. Осьодло, В. Телелим та ін. Проблема забезпечення якості професійної військової освіти та підготовка військових фахівців розглядається А. Зельницьким, М. Кас'яненком, В. Мірненком, В. Рахмановим, О. Цевельовим та ін. Також слід зазначити, що інтеграція Збройних Сил України до НАТО передбачає імплементацію стандартів професійної військової освіти провідних країн-членів НАТО до національної системи військової освіти що передбачає:

- створення багаторівневої системи;
- уточнення вимог до змісту військової освіти;
- приведення організаційно-штатних структур ВВНЗ, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти та закладів фахової

передвищої військової освіти, їх матеріально-технічної бази у відповідність до мети та змісту професійної військової освіти;

– приведення рівня підготовленості науково-педагогічних (педагогічних) працівників, інструкторського складу до мети та змісту професійної військової освіти;

– забезпечення якості професійної військової освіти [1, с 134].

Таким чином, забезпечення якості професійної військової освіти (далі – ПВО) в Україні є актуальним завданням. Для визначення основних умов забезпечення якості ПВО вважаємо необхідним розглянути цей процес у США.

Мета статті – проаналізувати сучасний стан та особливості системи забезпечення якості професійної військової освіти у США.

Методи дослідження. У статті використано загальнонаукові методи аналізу літератури з досліджуваної проблеми, систематизації та узагальнення, контент-аналізу.

Виклад основного матеріалу. Підґрунтям забезпечення якості ПВО у США виступає процес професіоналізації військового керівника, в який закладено професійну військову освіту як освіту, яка надає військовослужбовцям, знання, уміння та навички, які дозволяють їм приймати обґрунтовані рішення на дедалі більш вимогливих командних і штабних посадах у військовому середовищі. У США освіта в контексті кар'єри офіцера передбачає професійну військову освіту (PME) та спільну професійну військову освіту (JPME). Система яка охоплює широкий спектр заходів, спрямованих на підвищення рівня розвитку військовослужбовця. Найчастіше – це курси підвищення кваліфікації. Також системою ПВО для кар'єрного зростання передбачено зарахування певних курсів, що були пройдені офіцерами у цивільних навчальних закладах. Слід зазначити, що навчання офіцерів у цивільних навчальних закладах може здійснюватися у службовий час. Крім того, офіцери отримують пільги на навчання. У такий спосіб забезпечується збільшення тривалості часу перебування офіцерів на службі у ЗС США [4]. Отже, ПВО у США відноситься до широкого кола заходів, які спрямовані на підвищення рівня розвитку офіцерів.

Крім того, важливим для нашого дослідження є особливість вищої військової освіти у США яка відрізняється від вищої військової освіти в Україні тим, що складається з академічної та професійної [5]. У свою чергу, програми ПВО у США є акредитованими [9]. Контроль за освітньо-науковими програмами (професійних стандартів) ПВО у США здійснює Міністерство оборони. А оцінку ефективності цих програм та загалом оцінку забезпечення якості ПВО покладено на Government Accountability Office (GAO – Управління підзвітності уряду). Це незалежна урядова установа яка здійснює свою аудиторську діяльність (державний аудит) та надає засновану на фактах, позапартійну інформацію, яка використовується Конгресом США, керівниками виконавчих органів та керівниками навчальних закладів для забезпечення їхньої якісної діяльності. Іншими словами це офіційна установа, яка надає щороку звіти та пропозиції за проведений аудит відповідно до запитів Конгресу

[11]. Крім того, у своїй діяльності GAO керується такими цінностями як: звітність, цілісність, надійність, цінності, повага, справедливість (рис. 1) [7].

Рис. 1. Цінності у роботі GAO

30 січня 2023 року Управління підзвітності уряду США (GAO) випустило проект із запропонованими оновленнями загальноприйнятих стандартів державного аудиту (GAGAS), також відома як «Жовта книга» [6].

Запропоновані оновлення покликані поліпшити стандарти для аудиторських організацій, що мають систему управління якістю. Деякі із запропонованих змін включають:

- зміни підходу від контролю якості до управління якістю;
- ризик-орієнтований процес досягнення цілей управління якістю;
- положення щодо обов'язкового огляду якості залучення до зобов'язань стандартів державного аудиту (GAGAS);
- рекомендації щодо застосування ключових питань аудиту для державного сектору.

Що стосується ПВО, то ще у 1991 році ГАО здійснило оцінку ПВО у військових закладах США. Зазначимо деякі недоліки, які були виявлені за результатами оцінки забезпечення якості ПВО:

- існувала велика схожість між навчальними програмами в середній і старшій школах ВМС;
- для викладання залучалися цивільні та ад'юнкти;
- відсутні військові викладачі з кар'єрним досвідом для забезпечення достовірності та обґрунтованості матеріалу, що викладається;
- звіти про ефективність офіцерів-викладачів повинні включати оцінку успішності курсантів (студентів) [8].

У 2020 році – GAO оцінювало акредитовані програми ПВО та надало 7 рекомендацій, з якими Міністерство оборони США погодилося. Наведемо один приклад, який актуальний для нашого дослідження – «навчальний заклад повинен періодично повідомляти відповідному командуванню виду ЗС інформацію про результати перегляду програм ПВО (PME та JPME)» [9].

Керівництво Міністерства оборони США, у свою чергу, стверджує, що вимірювання результативності є засобом оцінки ефективності, результативності та результатів, і що збалансована система показників оцінки ефективності включає нефінансові та фінансові заходи, орієнтовані на якість, час циклу та витрати [9].

Що ж стосується термінів та загальний процес проведення аудиту ПВО у США – від дуже схожий на процедуру, яка здійснюється в Україні НАЗЯВО. Все починається з оформлення запиту навчального закладу на ініціювання проведення аудиту, після чого в Офісі підзвітності уряду (GAO) створюється група перевірки. У подальшому організується проектування аудиту: група перевірки зустрічається з експертами GAO, зацікавленими сторонами та керівництвом навчального закладу, щоб розробити метод аудиту, який базується на фактах і може підтвердити висновки та потенційні рекомендації. Цей процес зазвичай займає близько 3 місяців. Після розроблення програми аудиту та уточнення не вирішених питань – група перевірки здійснює огляд навчального закладу та формує проект звіту в якому зазначаються висновки та рекомендації за результатами аудиту. З проектом звіту ознайомлюється керівництво навчального закладу та у місячний термін необхідно надати письмову відповідь групі перевірки щодо їхніх висновків та рекомендацій. Після надходження відповіді від навчального закладу, яка не впливає на остаточний звіт – у 14-ти денний термін на офіційному сайті GAO публічно оприлюднюються результати аудиту [10].

У 1993 році під час проведення щорічної оцінки професійної військової освіти було виявлено, що витрати за звітний період включають зарплату інструкторів і допоміжного персоналу, але не включають зарплату курсантам (студентам). Крім того, загальна фінансова цифра не включає й інші витрати, такі як кошти на сімейне житло, найм житла курсантами (студентами) та інші різні витрати. Як висновок, включення таких витрат і їх поєднання з витратами на освіту забезпечить якісну оцінку загальних витрат, пов'язаних з професійною військовою освітою, однак поточна система бухгалтерського обліку на той час не здійснювала узагальнення витрат таким чином [3]. Як бачимо, у США для забезпечення якості ПВО передбачена система показників оцінки ефективності навчальних закладів, що включає як нефінансові так і фінансові потреби.

Враховуючи вище викладене прийшли до висновку, що система забезпечення якості професійної військової освіти у США контролюється безпосередньо Міністерством оборони. Оцінку якості забезпечення ПВО здійснює державна установа GAO. Командування видів (родів) військ (сил) разом із військовими навчальними закладами забезпечують якість ПВО враховуючи як фінансові так і нефінансові потреби, що відповідають вимогам

підготовки військових фахівців та стратегічного бачення застосування збройних сил Міністерством оборони США (рис. 2).

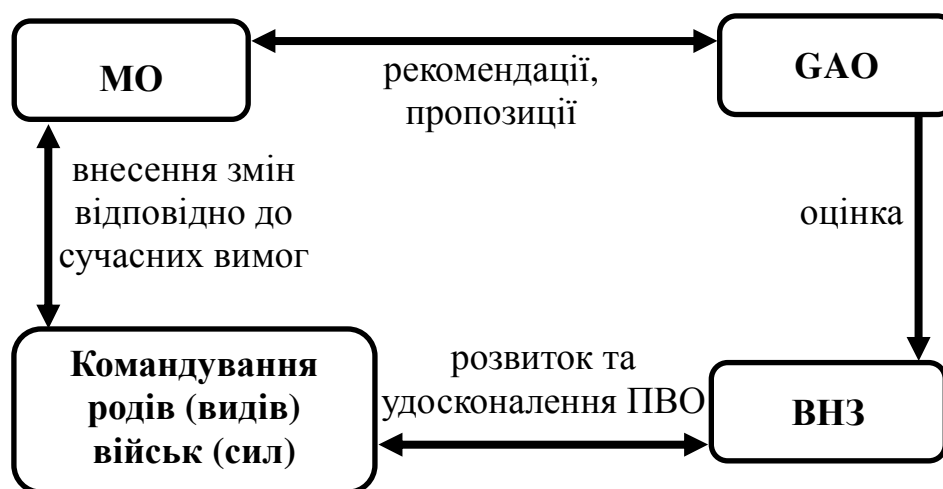

Рис. 2. Система забезпечення якості ПВО у США

Висновки та перспективи подальших досліджень. На підставі проведеного дослідження щодо діючої системи забезпечення якості професійної військової освіти у США виявили значні відмінності у підході та особливостей забезпечення якості професійної військової освіти в Україні. Досвід передової країни світу засвідчує про необхідність постійного контролю а також розвитку і вдосконалення забезпечення якості професійної військової освіти шляхом розподілу певних функціональних обов'язків між структурними підрозділами збройних сил. Крім того, враховуючи аналіз США, діюча система повинна забезпечувати постійний моніторинг, контроль, удосконалення та розвиток військових навчальних закладів з урахуванням сучасних та перспективних вимог до військових професіоналів.

Як зазначалося раніше, в Україні спостерігаються розходження в підходах до системи забезпечення якості професійної військової освіти, яка досі не діє. Як висновок – бракує чіткого розуміння структури, змісту системи забезпечення якості професійної військової освіти, етапів її створення та подальшого розвитку, критеріїв та показників оцінки забезпечення якості ПВО як окремих елементів так і системи в цілому. Також необхідно враховувати особливості добору відповідного змісту та інструментарію для практичної реалізації забезпечення якості ПВО в Україні.

Отже, на сучасному етапі трансформації системи ПВО України необхідно зосередити увагу на:

- створення незалежної агенції, яка здійснюватиме аудит забезпечення якості ПВО у ЗС України (при цьому розвиток та контроль ПВО залишається за Генеральним штабом ЗС України);

- залучення фахівців та спеціалістів, які зможуть допомогти створеній агенції у розробці дійсних, справедливих та ефективних стратегій оцінки, що відповідатимуть конкретним потребам розвитку ПВО;

– залучення фахівців та спеціалістів, які зможуть допомогти у розробці оцінки та потреб відшкодування коштів за навчання та проведення аудитів.

Крім того, у подальшому новоствореній агенції забезпечення якості ПВО необхідно буде враховувати багато факторів при виборі або розробці інструменту оцінки та загальної стратегії.

Перспективи подальшого розроблення порушеного проблемного питання вбачаємо в уточненні структури і змісту системи забезпечення якості професійної військової освіти в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вітер Д., Мітягін О. Стратегічні пріоритети підвищення боєздатності Збройних Сил України в контексті професіоналізації військової освіти: політики і процедури. Зб. наук. праць ЦВСД: НУОУ, 2020. №1 (68). С. 133-137.

2. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 15 грудня 1997 р. № 1410. Постанова КМУ від 30 грудня 2022 р. № 1490 Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1490-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 24.03.2023).

3. Army training: expenditures for troop schools have not been justified. URL: <https://www.gao.gov/products/nsiad-93-172> (дата звернення: 23.03.2023).

4. DOD education benefits: data on officer participation in and views on proposed changes to the tuition assistance program. URL: <https://www.gao.gov/products/gao-19-699r> (дата звернення: 24.03.2023).

5. Framing the Problem: Strategic Guidance and Visio. URL: https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/MECC2018/framing_brief.pdf?ver=2018-10-26-084404-533 (дата звернення: 31.03.2023).

6. Government Auditing Standards: 2023 Exposure draft. URL: <https://www.gao.gov/products/gao-23-106303> (дата звернення: 29.03.2023)

7. Our Core Values. URL: <https://www.gao.gov/about/what-gao-does/our-core-values> (дата звернення: 24.03.2023).

8. Professional military education. URL: <https://www.gao.gov/products/t-nsiad-91-4> (дата звернення: 29.03.2023).

9. Professional military education: programs are accredited, but additional information is needed to assess effectiveness. URL: <https://www.gao.gov/products/gao-20-323#summary> (дата звернення: 24.03.2023).

10. Requests to GAO: process and timing. U.S. Government accountability office. URL: www.gao.gov (дата звернення: 23.11.2022).

11. What GAO does. URL: <https://www.gao.gov/about/what-gao-does> (дата звернення: 24.03.2023).

REFERENCES

1. Viter D., Mityahin O. Stratehichni priorytety pidvyshchennya boyezdatnosti Zbroynykh Syl Ukrayiny v konteksti profesionalizatsiyi viyskovoyi osvity: polityky i protsedury. Zb. nauk. prats TSVSD: NUOU, 2020. №1 (68). S. 133-137.

2. Pro vnesennya zmin do postanovy Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 15 hrudnya 1997 r. № 1410. Postanova KМУ vid 30 hrudnya 2022 r. № 1490 Kyviv. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1490-2022-%D0%BF#Text> (data zvernennya: 24.03.2023).

3. Army training: expenditures for troop schools have not been justified. URL: <https://www.gao.gov/products/nsiad-93-172> (data zvernennya: 23.03.2023).

4. DOD education benefits: data on officer participation in and views on proposed changes to the tuition assistance program. URL: <https://www.gao.gov/products/gao-19-699r> (data zvernennya: 24.03.2023).

5. Framing the Problem: Strategic Guidance and Visio. URL: https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/MECC2018/framing_brief.pdf?ver=2018-10-26-084404-533 (data zvernennya: 31.03.2023).

6. Government Auditing Standards: 2023 Exposure draft. URL: <https://www.gao.gov/products/gao-23-106303> (data zvernennya: 29.03.2023)

7. Our Core Values. URL: <https://www.gao.gov/about/what-gao-does/our-core-values> (data zvernennya: 24.03.2023).

8. Professional military education. URL: <https://www.gao.gov/products/t-nsiad-91-4> (data zvernennya: 29.03.2023).

9. Professional military education: programs are accredited, but additional information is needed to assess effectiveness. URL: <https://www.gao.gov/products/gao-20-323#summary> (data zvernennya: 24.03.2023).

10. Requests to GAO: process and timing. U.S. Government accountability office. URL: www.gao.gov (data zvernennya: 23.11.2022).

11. What GAO does. URL: <https://www.gao.gov/about/what-gao-does> (data zvernennya: 24.03.2023).

SUMMARY

Volodymyr Karpenko,
National Defence University of Ukraine

QUALITY ASSURANCE IN PROFESSIONAL MILITARY EDUCATION: U.S. EXPERIENCE FOR UKRAINE

The article considers the issue of peculiarities of quality assurance of professional military education and analyzes the current system of quality assurance of professional military education in the United States. The conceptual vision and perspective directions of development and improvement of conditions for ensuring the quality of professional military education in the United States are disclosed. The best practices of the system of quality assurance of professional military education, which should be taken into account in the context of modern development of professional military education in Ukraine, have been generalized. In this context, in the system of professional military education, an important scientific task is to create conditions that will ensure the quality of professional military education and training of qualified military professionals in accordance with the requirements of modernity and the development strategy of the Armed Forces of Ukraine.

Introduction. *The development and improvement of professional military education in Ukraine in the direction of the European educational space requires the introduction of a quality assurance system for professional military education, taking into account modern requirements for the training of military specialists and the absence of an effective such system in Ukraine at all.*

Purpose *is to analyze the current state and peculiarities of the quality assurance system of professional military education in the United States.*

Methods. *The article uses general scientific methods of analysis of scientific literature on the problem, systematization and generalization, content analysis.*

Result. *Based on the study on the current quality assurance system of professional military education, the United States revealed significant differences in the approach and peculiarities of quality assurance of professional military education in Ukraine. The experience of the leading country of the world testifies to the need for constant monitoring, as well as the development and improvement of quality assurance of professional military education through the distribution of certain functional responsibilities among structural units of the armed forces.*

Originality. *At the present stage of transformation of the professional military education in Ukraine, it is necessary to focus on creation of an independent agency.*

Conclusion. *Ukraine experiences lack of a clear understanding of the structure, content of the quality assurance system of professional military education, the stages of its creation and further*

development, criteria and indicators for assessing the quality assurance of the professional military education as individual elements and the system as a whole. It is also necessary to take into account the peculiarities of selecting the appropriate content and tools for the practical implementation of quality assurance of the professional military education in Ukraine.

Keywords: *military education; quality assurance of education; training of military specialists; professional military education; quality assurance system; quality management.*